

O'ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

**To'qimachilik pol qoplamalari. Ignali pol qoplamalaridagi singdirishlarni ifloslanish sinovi
yordamida baholash**

Rasmiy nashr

NATIONAL STANDARD OF UZBEKISTAN

**Textile floor coverings. Assessment of impregnations in needled floor coverings by means
of a soiling test**

Official edition

Ushbu milliy standart EN 1269:2019 ning bir xil qo'llanilishidir. Rue de laScience, 23 B-1040 Brussels ruxsati bilan qabul qilingan.

This national standard is the identical implementation of EN 1269:2019 and is adopted with permission of Rue de laScience, 23 B-1040 Brussels

Ushbu standart 2025-yil 26-yanvardan boshlab O'zbekiston standartlar institutining 2024-yil 26-noyabrdagi 77/XSt-son buyrug'i bilan kuchga kiritildi.

**Ushbu standartni O'zbekiston Respublikasi hududida rasmiy chop etish mutloq
huquqi O'zbekiston standartlar institutiga tegishli**

O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

**To‘qimachilik pol qoplamalari. Ignali pol qoplamalaridagi singdirishlarni ifloslanish sinovi
yordamida baholash**

(EN 1269:2019, IDT)

Rasmiy nashr

O‘zbekiston standartlar instituti

Toshkent

So‘zboshi

1 O‘zbekiston standartlar instituti tomonidan QABUL QILISHGA TAQDIM ETILDI.

2 O‘zbekiston standartlar institutining 2024-yil 26-noyabrdagi 77/XSt-son buyrug‘i bilan TASDIQLANDI.

3 Ushbu standart EN 1269:2019 “Textile floor coverings - Assessment of impregnations in needled floor coverings by means of a soiling test” xalqaro standartiga aynan o‘xshash.

4 DASTLABKI AMALGA KIRITILISHI

Ushbu standart va unga bo‘lgan o‘zgartishlarni O‘zbekiston hududida amalga kiritish haqidagi axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida qayd etiladi. Ushbu standartni qayta ko‘rib chiqish yoki bekor qilish haqidagi muvofiq axborot Standartlashtirish bo‘yicha milliy organning rasmiy veb-saytlari va standartlarning yillik axborot ko‘rsatkichlarida qayd etiladi.

Ushbu standartni O‘zbekiston Respublikasi hududida rasmiy chop etish mutlaq huquqi O‘zbekiston standartlar institutiga tegishli

Mundarija

1	Qo‘llanish doirasi.....	1
2	Standartlarga havolalar.....	1
3	Atamalar va ta’riflar	2
4	Tamoyil.....	2
5	Qurilmalar	2
6	Namuna olish va namunalarni tayyorlash	4
7	Shart-sharoitlari	5
8	Tartib-taomil.....	5
9	Natijalarni ifodalash	6
10	Sinov bayonnomasi.....	6

Kirish

Ushbu standart (EN 1269: 2019) CEN/TC 134 “Egiluvchan to‘qimachilik pol qoplamalari” texnik qo‘mitasi tomonidan tayyorlangan, uning kotibiyati NBN tomonidan yuritiladi.

Ushbu standartga milliy standart maqomi eng kech 2020 yil maygacha bir xil matnni nashr qilish yoki tasdiqlash yo‘li bilan beriladi va ziddiyatli milliy standartlar 2020 yil maygacha bekor qilinadi.

Ushbu standartning ayrim elementlari patent huquqlarining predmeti bo‘lishi mumkinligiga e‘tibor qaratiladi. CEN bunday patent huquqlarining birortasini yoki barchasini aniqlash uchun javobgar emas.

Ushbu hujjat EN 1269:2015 ni o‘rni bosadi.

Oldingi nashr bilan solishtirganda, quyidagi texnik o‘zgarishlar kiritilgan:

— 5.3.1-bandga qo‘shimcha kiritildi (ilgari 4.3.1);

— CEN standart tuproq uchun koloritik xususiyatlar bardoshlik chegaralari kengaytirildi.

CEN-CENELEC ichki qoidalariga ko‘ra, quyidagi mamlakatlarning milliy standartlar tashkilotlari ushbu Evropa standartini amalga oshirishlari shart: Avstriya, Belgiya, Bolgariya, Xorvatiya, Kipr, Chexiya, Daniya, Estoniya, Finlyandiya, Frantsiya, Germaniya, Gretsiya, Vengriya, Islandiya, Irlandiya, Italiya, Latviya, Litva, Lyuksemburg, Malta, Niderlandiya, Norvegiya, Polsha, Portugaliya, Shimoliy Makedoniya Respublikasi, Ruminiya, Serbiya, Slovakiya, Sloveniya, Ispaniya, Shvetsiya, Shveysariya, Turkiya va Buyuk Britaniya.

Ushbu standartni talqin qilish yoki qo‘llashda tushunmovchiliklar yuzaga kelganda standartning asli yozilgan tillarining biridan foydalanish tavsiya etiladi.

O‘ZBEKISTON MILLIY STANDARTI

**TO‘QIMACHILIK POL QOPLAMALARI - IGNALI POL QOPLAMALARIDAGI
SINGDIRISHLARNI IFLOSLANISH SINОВI YORDAMIDA BAHOLASH**

**КЛЕИ – ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЦВЕТА И/ИЛИ ИЗМЕНЕНИЙ ЦВЕТА КЛЕЕВЫХ
ПОКРЫТИЙ ПОД ВОЗДЕЙСТВИЕМ СВЕТА**

**TEXTILE FLOOR COVERINGS – ASSESSMENT OF IMPREGNATIONS IN
NEEDED FLOOR COVERINGS BY MEANS OF A SOILING TEST**

Amalga kiritish sanasi 26.01.2025

1 Qo‘llanish doirasi

Ushbu standart ignali pol qoplamalaridagi singdirish yoki boshqa ishlovlarni baholash uchun ifloslanish sinovi asosida ikkita usulni belgilaydi.

2 Standartlarga havolalar

Quyidagi hujjatlar matnda keltirilgan bo‘lib, ularning mazmuni qisman yoki to‘liq ushbu hujjat talablarini tashkil etadi. Sanasi ko‘rsatilgan havolalar uchun faqat keltirilgan nashr amal qiladi. Sanasi ko‘rsatilmagan havolalar uchun havola qilingan hujjatning so‘nggi nashri (shu jumladan har qanday tuzatishlar) qo‘llaniladi.

EN ISO 139 Textiles - Standard atmospheres for conditioning and testing (To‘qimachilik — Standart atmosfera sharoitlari va sinov uchun) (ISO 139)

EN ISO 9405:2017 Textile floor coverings - Assessment of changes in appearance (To‘qimachilik pol qoplamalari — Ko‘rinishdagi o‘zgarishlarni baholash) (ISO 9405:2015)

ISO 105-A02 Textiles — Tests for colour fastness — Part A02: Grey scale for assessing change in colour (To‘qimachilik — Rangning chidamliligini sinovdan o‘tkazish — 2-qism: Rang o‘zgarishini baholash uchun kulrang shkalasi)

ISO 565 Test sieves — Metal wire cloth, perforated metal plate and electroformed sheet — Nominal sizes of openings (Sinov elaklari — Metall simli to‘r, teshik metall plastinka va elektroformlangan qatlam — Nominal teshik o‘lchamlari)

ISO 1957 Machine-made textile floor coverings — Selection and cutting of specimens for physical tests (Mashinada tayyorlangan to‘qimachilik pol qoplamalari — Fizik sinovlar uchun namuna tanlash va kesish)

ISO 4918 Resilient, textile and laminate floor coverings — Castor chair test (Elastik, to‘qimachilik va laminat pol qoplamalari — G‘ildirakli stul sinovi)

3 Atamalar va ta’riflar

Ushbu hujjatda hech qanday atamalar va ta’riflar keltirilmagan. ISO va IEC quyidagi manzillarda standartlashtirish uchun terminologik ma’lumotlar bazasini taqdim etadi:

IEC Electropedia: <http://www.electropedia.org/>

ISO Onlayn ko‘rish platformasi: <https://www.iso.org/obp>

4 Tamoyil

Standartning ikkala sinovida ham sun’iy tuproqning ma’lum bir miqdori namunalarning sirtiga sepiladi va ular belgilangan vaqt davomida g‘ildirakli stullar yoki tetrapod oyoqlarning aylanish harakatiga duchor bo‘ladi. Keyin vakuumli tozalashdan so‘ng, rang o‘zgarishi darajasi ishlov berilgan va ishlov berilmagan namunalarning farqi kulrang shkalaning farqi bilan solishtirilib baholanadi.

Mavjud qurilma turiga qarab, A usul yoki B usul qo‘llanilishi mumkin.

5 Qurilmalar

5.1 A usul

5.1.1 G‘ildirakli stul uskunas

Umumiy yuk 60 daN bo‘lib ISO 4918 da ta’riflangan.

5.1.2 Tuproq taqsimlagich

Tuproqni taqsimlashda ikkita elakdan foydalanadi: biri ichida, ikkinchisi esa unga yotqizilgan bo‘lib, tuproqni g‘ildiraklarning ishqalanish harakatiga duchor bo‘lgan doiraviy namunada bir tekisda taqsimlaydi. Taqsimlagich namunaning ustiga vertikal joylashgan holda, elaklar gorizontol holatda bo‘ladi.

Tuproq ichki elak ichiga joylashtiriladi, u esa tashqi katta elakka nisbatan tebranadi va natijada tuproq ikki elak ostidagi namunaga teng ravishda taqsimlanadi.

Har ikki elakning to‘r o‘lchami 0,5 mm (ISO 565 standarti, 31-modul ga muvofiq).

Har bir elakning (devorlariga ega bo‘lgan) tagi muntazam trapetsiya shaklida bo‘lib, u sinov namunasining ishlov berilgan sohasiga mos keladi.

Tashqi (quyi) elakning tag o‘lchamlari:

— parallel tomonlari orasidagi masofa: 220 mm;

— parallel tomonlar uzunligi: 100 mm va 45 mm.

Uning pastki qismi namunadan 40 mm balandlikda joylashgan.

Ichki (yuqori) elakning o‘lchamlari aniq ko‘rsatilmagan, lekin u quyi elakdan kichikroq bo‘lishi kerak, shunda u quyi elakka nisbatan harakatlana oladi.

5.2 B usul

5.2.1 Baraban

Taglik va qopqog‘ga ega bo‘lgan qattiq silindrsimon baraban ishlatiladi. Baraban ichki diametri (205 ± 5) mm va ichki balandligi (200 ± 10) mm bo‘ladi.

Baraban polivinilxloriddan (PVC) tayyorlangan, qalinligi kamida 6 mm o‘lchamda bo‘ladi. Taglik va qopqoq devorlarga mos vositalar yordamida biriktirilgan bo‘lishi kerak. Baraban qopqog‘ining yaxshisi shaffof materialdan (masalan, polimetilmetakrilatdan) tayyorlanadi.

5.2.2 Tetrapod

Markazida metall shar va tashqi tomonlarida muntazam tetragedr shaklida joylashgan to‘rtta oyoqli dumalovchi qurilma. Har bir oyoq sharsimon poliuretan qoplama bilan qoplangan. Ishlash jarayonida tetrapod aylanayotgan baraban ichida dumalaydi, shunda uning oyoqlari baraban ichini qoplagan sinov namunasiga ta’sir qiladi.

Tetrapod xususiyatlari:

- umumiy massasi: $(1\,000 \pm 25)$ g;
- har qanday ikkita oyoq orasidagi burchak: $109,5^\circ$;
- oyoq uzunligi: (62 ± 2) mm;
- oyoq diametri: (47 ± 2) mm;
- metall oyoq uzunligi: 32 mm;
- metall oyoq diametri: 25 mm;
- oyoq chuqurchasi (socket) chuqurligi: 20 mm;
- tetrapodning tik turgan balandligi: (124 ± 2) mm;
- oyoq materiali: poliuretan elastomer;
- oyoq yuqori qism qattiqligi: (75 ± 5) A Burchagi.

5.2.3 Haydovchi tizim

Baraban tayanchga va haydash dastagiga o‘rnatilgan roliklar ustida erkin yotadi. Baraban o‘zining o‘qi bo‘ylab harakatlanishining roliklar orasiga joylashgan silliq ishlovchi g‘ildiraklar yoki roliklarda tegishli profil yordamida oldi olinadi. Baraban aylanish o‘qi gorizontal bo‘lishi juda muhim, buni baraban joylashganida uning yuqori yuzasiga daraja qo‘yib tekshirish kerak. Baraban aylanish chastotasi (50 ± 2) aylana/minut bo‘lishi kerak.

Tizimga hisoblagich kiritilgan bo‘lib, u barabanning aylanishlar sonini qayd etadi. Hisoblagich oldindan belgilangan aylanishlar soniga yetganda qurilmani to‘xtatadigan qilib sozlash mumkin.

Izoh - Agar ushbu hujjatning barcha talablari bajarilsa, bir nechta barabanni bir vaqtning o‘zida aylantirish uchun uzoqroq haydash roliklaridan foydalanish mumkin.

5.3 Har ikki usul uchun umumiy uskunalar

5.3.1 Standart tuprog‘i

CEN standart tuprog‘i quyidagi tarkibga ega bo‘lishi kerak (massa foizida):

- Kvarts silikasi (Quartz silica): 89,20 %;
- Kaolin: 8,40 %;
- Sariq temir oksidi (Orange ferrous oxide): 960: 0,18 %;
- Qora temir oksidi (Black ferrous oxide): 318: 0,41 %;
- Parafin moyi: 1,80 %.

CEN standart tuprog‘i quyidagi rang ko‘rsatkichlariga ega bo‘lishi kerak:

- L: $(46,5 \pm 3,0)$;
- a: $(4,2 \pm 0,5)$;
- b: $(11,5 \pm 2,0)$.

Ushbu CEN standart tuprog‘i tarkibidagi materiallarning nisbati talab qilinadigan rang ko‘rsatkichlariga (L, a, b) mos ravishda sozlanishi mumkin.

CEN standart tuprog‘ining rang ko‘rsatkichlari vaqt o‘tishi va yorug‘lik ta‘sirida o‘zgarishi sababli, tuproq qorong‘ida saqlanishi va uning rang ko‘rsatkichlari (L, a, b) har 6 oyda belgilangan chegaralar bo‘yicha tekshirilishi kerak.

AATCC standart tuprog‘i quyidagi tarkibga ega bo‘lishi kerak (massa foizida):

- Torf (qora): 38,00 %;
- Portlend tsementi: 17,00 %;
- Kaolin loy: 17,00 %;
- Silika (200 mesh): 17,00 %;
- Uglerod (lamp yoki o‘choq) qora: 1,75 %;
- Qizil temir oksidi: 0,50 %;
- Mineral moy (sintetik tur): 8,75 %.

AATCC standart tuprog‘ining rang ko‘rsatkichlari vaqt o‘tishi va yorug‘lik ta‘sirida o‘zgarishi sababli, tuproq qorong‘ida va muhrlangan idishlarda saqlanishi kerak.

Izoh - Yuqorida belgilangan standart tuproq Textile Innovators Corporation tomonidan “AATCC standart tuprog‘i” deb ataladi (PO Box 8, 101 Forest Street, Windsor, North Carolina, AQSh; elektron pochta: tic@albemarle.net). Ushbu ma’lumot foydalanuvchilar uchun qulaylik sifatida taqdim etilgan va CEN tomonidan ushbu mahsulot tasdiqlanganini anglatmaydi.

6 Namuna olish va namunalarni tayyorlash

6.1 Namuna olish va tanlash

ISO 1957 talablariga muvofiq, to‘rt xil rangdagi namunalarni qamrab oluvchi pol qoplamasining tijorat diapazonidan tegishli namuna tanlanadi.

6.2 Namunaning tayyorlanishi

6.2.1 A usuli

Har bir tekshiriladigan namunadan, radiusi 350 mm bo‘lgan kvadrant shaklidagi ikkita sinov namunasi kesib olinadi. Kvadrantning chetlari ishlab chiqarish yo‘nalishiga parallel va perpendikulyar kesiladi.

Ikkita namunadan biri baholash uchun nazorat namunasi sifatida saqlanadi. Har ikki namunani orqasida (masalan, ishlab chiqarish yo‘nalishini ko‘rsatuvchi) o‘q bilan belgilab, baholash uchun bir xil yo‘nalishda joylashtiriladi.

Kvadrantlar, o‘lchami barqaror yassi plastik disk (tayanch) ustiga, ikki tomonlama yopishqoq lenta yordamida, birlashgan joylari ustma-ust qo‘yilib mahkamlanadi.

Agar namuna o‘z-o‘zidan yopishuvchi plitkalar bo‘lsa, ularni qo‘shimcha yopishtiruvchi ishlatmasdan tayanchga joylashtiriladi.

6.2.2 B usuli

Har bir tekshiriladigan namunadan (640 × 190) mm o‘lchamdagi ikki sinov namunasi kesib olinadi. Uzunlik ishlab chiqarish yo‘nalishiga muvofiq olinadi.

Ikkita namunadan biri baholash uchun nazorat namunasi sifatida saqlanadi, ikkinchisi esa tetrapod-barabanda ifloslanish sinovi uchun ishlatiladi. Ushbu namunaning uzun tomonlari 20 mm kenglikdagi lenta bilan qoplanadi.

7 Konditsiyalash

Sinov namunalari EN ISO 139 da belgilangan standart atmosfera sharoitida kamida 24 h davomida saqlanishi kerak.

8 Tartib-taomil

8.1 A usul

a) Namunalarning usti changyutgich (5.3.2) yordamida tozalanadi, so‘ngra ular g‘ildirakli uskunaga joylashtiriladi. Tuproq taqsimlagich namuna ustiga joylashtiriladi.

b) 10 g standart tuproq (5.3.1) tortib olinadi; uskunaning tayanch plitasi g‘ildirak qurilmasini tushirmasdan aylantiriladi. Standart tuproqni spatula yordamida ichki elakka ehtiyotkorlik bilan solinadi, shunda tuproq elak yuzasi bo‘ylab bir xil taqsimlanadi.

c) Tuproqni namuna yuzasi bo‘ylab bir xil taqsimlash uchun elak tebratiladi.

d) G‘ildirak uskunasi 60 daN umumiy yuklama bilan pastga tushiriladi va u tayanchga joylashtiriladi, so‘ngra tuproqni taqsimlash va uni singdirish uchun plita 100 aylana (orqaga qaytarmasdan) aylantiriladi.

e) G‘ildiraklar ko‘tariladi va uskunadan namuna tayanchi olinadi.

f) Namunani changyutgich (5.3.2) yordamida oldinga va orqaga harakat qilib, har bir yo‘nalishda 5 soniya davomida tozalash kerak. Bu 10 marta takrorlanadi. Namuna ko‘rib chiqiladi, agar tuproq bir xil taqsimlanmagan bo‘lsa, yangi namunada sinov qaytariladi.

g) Xuddi shu namunada ikkinchi marta tuproq ishlovi bajariladi. b) dan f) gacha bo‘lgan barcha amallarni g‘ildirak yo‘nalishi qarama-qarshi qilib qaytariladi.

h) Namunalar tayanchdan olib tashlanadi va EN ISO 9405:2017, 7.3 ga muvofiq, katta kulrang shkala yordamida rang o‘zgarishi darajasi baholanadi (5.3.3).

8.2 B usul

a) 10 g standart tuproq tortiladi. Sinov namunalarini ifloslanishini barabanga joylashtirishdan oldin yoki keyin amalga oshirish mumkin.

b) Tuproqni barabanga joylashtirishdan oldin taqsimlash:

Standart tuproq namuna yuzasiga bir xil taqsimlanadi. Barabanni yon tomonga qo‘yiladi va ehtiyotkorlik bilan tuproq qoplangan namuna barabanga joylashtiriladi. Tuproqning qirralardan qirralarga notekis taqsimlanishining oldini olish uchun baraban gorizontal holatda saqlanadi.

Tekstil pol qoplamalari (yuviladigan qoplamalar) bo‘lgan hollarda, ipak yo‘nalishi aylanish yo‘nalishiga qarama-qarshi joylashtirilishi kerak.

c) Tuproqni barabanga joylashtirilgandan keyin taqsimlash:

Barabanni yon tomonga qo‘yiladi va namuna ichiga joylashtiriladi. Tuproqning qirralardan qirralarga notekis taqsimlanishining oldini olish uchun baraban gorizontal holatda saqlanadi. Tuproqni namuna yuzasida teng ravishda taqsimlash uchun baraban tekis stol ustida oldinga va orqaga aylantiriladi.

d) Sinov:

Barabanni haydash mexanizmga o‘rnatib, aylanishlar soni 3 000 ga sozlanadi.

e) 3 000 aylanishdan so‘ng, namuna barabandan olinadi. Namunani changyutgich (5.3.2) yordamida oldinga va orqaga harakatlantirib, har bir yo‘nalishda 5 soniya davomida tozalanadi.

Bu 10 marta takrorlanadi. Sinovdan o‘tgan namuna ko‘rib chiqiladi, agar tuproq bir tekis taqsimlanmagan bo‘lsa, bir xil taqsimlanishga erishilmaguncha yangi namuna bilan sinov takrorlanadi.

f) Baholash:

Namunalar olinadi va rang o‘zgarishi EN ISO 9405 ga muvofiq katta kulrang shkala yordamida (5.3.3) baholanadi.

9 Natijalarni ifodalash

Har bir namunada sinovdan o‘tgan namunalar va nazorat namunasi (6.2) o‘rtasidagi farq EN ISO 9405 talablariga muvofiq kulrang shkala (5.3.3) yordamida qayd etiladi.

Natija turli rangli namunalardan olingan eng past baholash darajasi bilan ifodalanadi.

10 Sinov bayonnomasi

Sinov bayonnomasida quyidagi ma’lumotlar bo‘lishi kerak:

- a) ushbu standartga havola, ya’ni EN 1269;
- b) qo‘llangan usul (A yoki B usuli) va qo‘llangan standart tuproq (CEN yoki AATCC);
- c) har bir rangdagi har bir namunada rang o‘zgarishlari bahosi;
- d) 9-bandga muvofiq sinov natijasi;
- e) natijalarga ta’sir qiladigan ushbu hujjatdagi har qanday chetlanishlar.

Bibliografik ma’lumotlar

SUT 97.150